

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ KODEKSO 256 STRAIPSNIO 3 DALIES (2000 M. RUGSĖJO 19 D. REDAKCIJA) ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2008 m. gegužės 28 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovei Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyriausiajai specialistei Olgai Demeško,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2008 m. gegužės 21 d. išnagrinėjo bylą Nr. 39/06 pagal pareiškėjo – Rokiškio rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 256 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 2 daliai.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjas – Rokiškio rajono apylinkės teismas nagrinėjo administracinio teisės pažeidimo bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu

ištirti, ar Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ir ATPK) 256 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 2 daliai.

II

Pareiškėjo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

1. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisejoje, kaip ir baudžiamajame procese, teismai vykdydami teisingumą neturėtų dalyvauti bylų tyrimo stadijoje, kontroliuojant tyrimą, palaikant kaltinimą ir pan., nes teisingumo vykdymas yra kitokia funkcija nei parengtinis tyrimas, baudžiamasis persekiojimas ar kaltinimo palaikymas. Vykdydamas teisingumą, teismas nagrinėja jau parengtą bylą, t. y. bylą, kurioje jau yra surinkti reikšmingi duomenys, padedantys nustatyti tiesą byloje, sprendžia administracinę atsakomybę traukiamo asmens kaltės klausimą, skiria jam nuobaudą arba bylą nutraukia. Tuo tarpu pagal ATPK 256 straipsnio 3 dalį teismas be apribojimų yra įtraukiamas į bylos aplinkybių nustatymą, dėl to atlikusi ne visus tyrimo veiksmus ir surašiusi administracinio teisės pažeidimo protokolą institucija tiek administracinio teisės pažeidimo bylos tyrimo, tiek nagrinėjimo teisme etape lieka pasyvi, o teismas atlieka kaltintojo vaidmenį. Tai reiškia, kad teismas turi atlikti dvejopą vaidmenį: ištaisyti institucijos, surašiusios administracinio teisės pažeidimo protokolą, tyrimo klaidas – surinkti trūkstamus įrodymus ir atitinkamai išnagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą. Tai leidžia manyti, kad teismo veiksmuose atsiranda teisingumo vykdymui nebūdingų elementų. Teismas, pažeisdamas valdžių padalijimo, nepriklausomumo principus, turi atlikti vykdomosios valdžios funkcijas.

2. Ginčijama ATPK 256 straipsnio 3 dalis sudaro prielaidas teismui stoti kurios nors šalies pusėn ir kartu su ja pradėti rinkti įrodymus kitos šalies nenaudai. Teismas, pradėjęs savo iniciatyva rinkti įrodymus, nelieka ir negali likti objektyvus. Taigi galima teigti, kad teismas, rinkdamas įrodymus bylą jau nagrinėjant teisme, tampa šališkas, o tai gali trukdyti nustatyti tiesą byloje, kartu yra paneigiama viena pagrindinių žmogaus teisių – teisė į teisingą, nešališką, nepriklausomą bylos nagrinėjimą teisme ir iš šios teisės kylantis rungimosi principas.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovo Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniojo patarėjo M. Girdausko rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ATPK 256 straipsnio 3 dalyje nustatyti teisėjo įgaliojimai savo iniciatyva rinkti įrodymus administracinių teisės pažeidimų bylose savaime neturėtų būti laikomi prieštaraujančiais Konstitucijoje įtvirtintoms normoms ir principams, *inter alia* Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai ir 109 straipsnio 2 daliai. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

1. Administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas teisme iš esmės prilygsta baudžiamųjų bylų nagrinėjimui teisme, todėl vertinant teismo įgaliojimus savo iniciatyva rinkti įrodymus administracinių teisės pažeidimų bylose iš esmės atsižvelgtina į Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarime suformuluotas oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas, *inter alia* į nuostatas, kad teismas, siekdamas nustatyti objektyvią tiesą, turi aktyviai veikti baudžiamajame procese – apibrėžti baudžiamosios bylos nagrinėjimo ribas, atlikti tam tikrus proceso veiksmus; nagrinėdamas baudžiamąją bylą jis turi veikti taip, kad būtų teisingai išspręstas asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo klausimas; teismas privalo būti lygiai teisingas visiems baudžiamajame procese dalyvaujantiems asmenims; teismas negali būti suprantamas kaip „pasyvus“ bylų proceso stebėtojas; teisingumo vykdymas negali priklausyti tik nuo to, kokia medžiaga teismui yra pateikta; teismas, siekdamas objektyviai, išsamiai ištirti visas bylos aplinkybes ir nustatyti joje tiesą, turi įgaliojimus pats atlikti proceso veiksmus arba pavesti atitinkamus veiksmus atlikti tam tikroms institucijoms (pareigūnams), *inter alia* prokurorams.

2. Įvertinus tai, kad administraciniai teisės pažeidimai pagal pavojingumo laipsnį yra artimesni civilinės teisės pažeidimams, atsižvelgtina ir į Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime suformuluotas oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas, *inter alia* į nuostatas, kad pagal Konstituciją civilinio proceso santykius įstatymu būtina reguliuoti taip, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos teismui ištirti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą byloje, antraip būtų apriboti arba net paneigti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, būtų nukrypta nuo teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, konstitucinės sampratos, taip pat ir nuo konstitucinių teisinės valstybės ir teisingumo principų. Konstitucinio Teismo išaiškinta teismo pareiga nustatyti materialią tiesą Lietuvos civilinio proceso teisės mokslinėje doktrinoje visų pirma tapatinama su teismo pareiga remtis ne tik šalių pateiktais, bet ir savo iniciatyva gautais įrodymais. Jei teismas turi įgaliojimus įrodymus savo iniciatyva rinkti civiliniame procese, tokius pat įgaliojimus jis juo labiau turi turėti nagrinėdamas administracinių teisės pažeidimų bylas.

3. Lietuvos teisės moksle teismo, nagrinėjančio administracinio teisės pažeidimo bylą, įgaliojimai savarankiškai spręsti visus su nagrinėjama byla susijusius klausimus siejami su teismo nepriklausomumo principu, o su šiuo principu siejami teismo įgaliojimai savo iniciatyva išreikalauti įrodymus.

IV

Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Seimo atstovė O. Demeško iš esmės pakartojo suinteresuoto asmens – Seimo atstovo M. Girdausko rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

1. Pareiškėjas – Rokiškio rajono apylinkės teismas prašo ištirti, ar ATPK 256 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 2 daliai.

2. ATPK buvo priimtas 1984 m. gruodžio 13 d. ir įsigaliojo 1985 m. balandžio 1 d. Iki Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo ATPK (1984 m. gruodžio 13 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas.

3. Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę ATPK (1984 m. gruodžio 13 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) liko galioti.

4. 1992 m. spalio 25 d. referendumu priėmus Lietuvos Respublikos Konstituciją, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“ – Konstitucijos sudedamosios dalies – 2 straipsnyje buvo nustatyta, kad įstatymai, kiti teisiniai aktai ar jų dalys, galioję Lietuvos Respublikos teritorijoje iki Konstitucijos priėmimo, galioja tiek, kiek jie neprieštarauja Konstitucijai ir šiam įstatymui, ir galios tol, kol nebus pripažinti netekusiais galios ar suderinti su Konstitucijos nuostatomis.

5. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos viršenybės principas suponuoja ir įstatymų leidėjo, kitų teisėkūros subjektų pareigą atlikti iki Konstitucijos įsigaliojimo išleistų teisės aktų peržiūrą atsižvelgiant į Konstitucijos normas ir principus, užtikrinti teisės aktų, reguliuojančių tuos pačius santykius, darnią hierarchinę sistemą (Konstitucinio Teismo 1997 m. gruodžio 3 d., 1998 m. gegužės 6 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. kovo 5 d., 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimai, 2007 m. sausio 17 d. sprendimas). Teisės aktų, priimtų iki Konstitucijos įsigaliojimo, peržiūros ir įvertinimo atitikties Konstitucijai atžvilgiu procesas nėra vienkartinis aktas, tačiau šis procesas negali tęstis nepagrįstai ilgą laiką (Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d. nutarimas). Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, kiti teisėkūros subjektai turi pareigą visų savo iki Konstitucijos įsigaliojimo išleistų ir tebegaliojančių teisės aktų, taip pat Lietuvos valstybės nebeegzistuojančių institucijų išleistų ir tebegaliojančių teisės aktų, kurie po Konstitucijos įsigaliojimo reguliuoja atitinkamo teisėkūros subjekto reguliavimo sričiai priskirtus santykius, taip pat teisės aktų, išleistų iki nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo, tačiau likusių galioti atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę ir po Konstitucijos įsigaliojimo reguliuojančių atitinkamo teisėkūros subjekto reguliavimo sričiai priskirtus santykius, peržiūrą atlikti ir juos atitikties Konstitucijai atžvilgiu įvertinti per protingai trumpą laiką (Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d., 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimai).

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, jog įsigaliojus Konstitucijai įstatymų leidėjui atsirado pareiga užtikrinti, kad su atsakomybe už administracinius

teisės pažeidimus susiję santykinai būtų reguliuojami taip, kaip reikalauja Konstitucija.

6. Po Konstitucijos įsigaliojimo, ATPK (1984 m. gruodžio 13 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais, padarytais iki Konstitucijos įsigaliojimo) buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas.

7. Pažymėtina, kad Seimas 1997 m. gruodžio 23 d. priėmė Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančių įstatymų, priimtų iki 1990 m. kovo 11 d., galiojimo laikino pratęsimo įstatymą, įsigaliojusį 1997 m. gruodžio 27 d. Šiuo įstatymu buvo patvirtintas sąrašas įstatymų, priimtų iki 1990 m. kovo 11 d., kurių galiojimas laikinai pratęsiamas iki 2000 m. sausio 1 d. Į šį sąrašą buvo įrašytas ir ATPK, priimtas 1984 m. gruodžio 13 d., su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.

Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančių įstatymų, priimtų iki 1990 m. kovo 11 d., galiojimo laikino pratęsimo įstatymas (1997 m. gruodžio 23 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas, *inter alia* Seimo 1999 m. gruodžio 7 d., 2000 m. gruodžio 20 d., 2002 m. spalio 31 d., 2003 m. gruodžio 11 d., 2004 m. gruodžio 9 d., 2005 m. gruodžio 13 d., 2006 m. gruodžio 14 d., 2007 m. gruodžio 18 d. priimtais Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančių įstatymų, priimtų iki 1990 m. kovo 11 d., galiojimo laikino pratęsimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymais. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančių įstatymų, priimtų iki 1990 m. kovo 11 d., galiojimo laikino pratęsimo įstatymą (2007 m. gruodžio 18 d. redakcija) ATPK (1984 m. gruodžio 13 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), *inter alia* jo 256 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), galioja iki 2009 m. sausio 1 d.

Šiame kontekste pabrėžtina, jog konstituciniai teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos reikalavimai suponuoja tai, kad terminai, per kuriuos turi būti baigta atsakomybės už administracinius teisės pažeidimus reglamentavimo reforma, negali būti nepagrįstai ilgi.

8. ATPK 256 straipsnyje (1984 m. gruodžio 13 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Įrodymai administracinio teisės pažeidimo byloje yra bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamiesi organai (pareigūnai) įstatymo nustatyta tvarka nustato, ar yra padarytas administracinis teisės pažeidimas, ar jo nėra, ar dėl jo padarymo tas asmuo kaltas, ir kitokias aplinkybes, turinčias reikšmės bylai teisingai išspręsti.

Šie duomenys nustatomi tokiomis priemonėmis: administracinio teisės pažeidimo protokolu, liudytojų parodymais, nukentėjusiojo ir patrauktojo administracinėn atsakomybėn asmens paaiškinimais, eksperto išvada, daiktiniais įrodymais, daiktų ir dokumentų paėmimo protokolu, taip pat kitokiais dokumentais.“

9. Seimas 2000 m. vasario 17 d. priėmė Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymą, kurio 333 straipsniu papildė ATPK 256 straipsnio 2 dalį, joje nustatęs naujas įrodinėjimo priemones – nuotraukas ir garso ar vaizdo

įrašus.

10. Seimas 2000 m. rugsėjo 19 d. priėmė Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 187², 253, 256, 292, 293, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei 298 ir 300 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymą, įsigaliojusį 2001 m. sausio 1 d. Šio įstatymo 3 straipsniu buvo papildyta ATPK 256 straipsnio 2 dalis (2000 m. vasario 17 d. redakcija), joje nustačius naują įrodinėjimo priemonę – specialisto paaiškinimus, ir ATPK 256 straipsnis (2000 m. vasario 17 d. redakcija) buvo papildytas 3 dalimi: „Įrodymus renka, prireikus ekspertą ar specialistą skiria pareigūnai, turintys teisę surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, taip pat administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjantis organas (pareigūnas).“

Vėliau ATPK buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, tačiau jo 256 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) keičiama arba papildoma nebuvo.

11. ATPK 256 straipsnio 3 dalyje (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) įtvirtinta pareigūno, turinčio teisę surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, ir administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjančio organo (pareigūno) pareiga *inter alia* rinkti įrodymus administracinio teisės pažeidimo byloje. Organai (pareigūnai), įgalioti nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, nurodyti ATPK 216 straipsnyje (1995 m. birželio 20 d. redakcija), kuriame nustatyta, kad administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėja: administracinės komisijos prie savivaldybių tarybų (1 punktas); savivaldybių seniūnijų kaimo vietovėse seniūnai (2 punktas); rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai) (4 punktas); policija, valstybinės inspekcijos ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymų tam įgalioti organai (pareigūnai) (5 punktas).

Taigi nors ATPK 256 straipsnio 3 dalyje (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai) tiesiogiai nenurodyti, šioje normoje įtvirtintą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su teisiniu reguliavimu, įtvirtintu ATPK 216 straipsnyje (1995 m. birželio 20 d. redakcija), darytina išvada, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje rinkti įrodymus yra įgalioti ir rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai) kaip administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjantys organai (pareigūnai).

12. Nors pareiškėjas – Rokiškio rajono apylinkės teismas prašo ištirti visos ATPK 256 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) atitikimą Konstitucijai, iš jo prašymo argumentų ir administracinio teisės pažeidimo bylos medžiagos matyti, kad ši dalis atitikties Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 2 daliai atžvilgiu ginčijama tik ta apimtimi, kuria nustatyta, kad įrodymus taip pat renka, prireikus ekspertą ar specialistą skiria rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai) kaip administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjantys organai (pareigūnai).

13. Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Asmuo, kaltinamas padaręs nusikaltimą, turi teisę, kad jo bylą viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas ir bešališkas teismas.“

Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi.“

Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalis ir 109 straipsnio 2 dalis yra susijusios, nes jose įtvirtintas *inter alia* vienas svarbiausių teisingumo vykdymo principų – teismų ir teisėjų nepriklausomumas; pagal Konstituciją teisėjo ir teismo nepriklausomumas pirmiausia yra būtina žmogaus teisių ir laisvių apsaugos sąlyga (Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 d. nutarimas).

14. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. vasario 12 d., 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. sausio 16 d. ir kiti nutarimai) yra atskleisti įvairūs iš Konstitucijos kylančio teisėjo ir teismų nepriklausomumo aspektai.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad teisingumo vykdymo funkcija lemia teisėjo ir teismų nepriklausomumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gegužės 13 d. nutarimai); teisėjo ir teismų nepriklausomumas – vienas iš esminių demokratinės teisinės valstybės principų (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. vasario 12 d., 2004 m. gegužės 13 d. nutarimai); teisėjas gali vykdyti teisingumą tik būdamas nepriklausomas nuo byloje dalyvaujančių šalių, valstybės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių ir visuomeninių susivienijimų, fizinių ir juridinių asmenų (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gegužės 13 d. nutarimai); teisėjo ir teismų nepriklausomumas yra ne privilegija, o viena iš svarbiausių teisėjo ir teismų pareigų, kylanti iš Konstitucijoje garantuotos asmens teisės turėti nešališką ginčo arbitražą, būtina nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo, taigi ir pasitikėjimo teismu, sąlyga (Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. vasario 12 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2007 m. spalio 22 d. nutarimai).

15. Būtina sąlyga bylai teisingai išspręsti yra tinkamas teismo procesas (Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas asmens teisės į tinkamą teismo procesą principas, be kita ko, reiškia, jog teismas privalo besąlygiškai laikytis konstitucinių principų ir juos įtvirtinančių įstatymų reikalavimų dėl baudžiamojo proceso šalių lygybės įstatymui ir teismui, būti nešališkas ir nepriklausomas. Tai – svarbiausios prielaidos, kad teisme būtų išsamiai ir nešališkai ištirtos bylos aplinkybės ir nustatyta tiesa bei teisingai pritaikyti baudžiamieji įstatymai (Konstitucinio Teismo 2000 m. rugsėjo 19 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Baudžiamajame procese teisme taip pat turi būti paisoma proceso aiškumo, proceso dalyvių lygiateisiškumo, jų dalyvavimo įrodinėjimo procese, jų teisės turėti vertėją, rungimosi ir kitų principų, idant būtų išsamiai, objektyviai, nešališkai ištirtos nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės ir būtų priimtas teisingas sprendimas baudžiamojoje byloje (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas).

16. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad:

16.1. Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisingumą vykdo tik teismas, baudžiamojo proceso teisėje *inter alia* reiškia, kad teismas baudžiamajame procese turi būti ir nešališkas arbitras, objektyviai vertinantis baudžiamojoje byloje esančius nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių duomenis (įrodymus) bei priimančias teisingą sprendimą dėl asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo, ir kartu, siekdamas nustatyti objektyvią tiesą, teismas turi aktyviai veikti baudžiamajame procese – apibrėžti baudžiamosios bylos nagrinėjimo ribas, atlikti tam tikrus proceso veiksmus, asmenims, dalyvaujantiems teisme vykstančiame procese, neleisti piktnaudžiauti savo teisėmis ar įgaliojimais, spręsti kitus su baudžiamosios bylos nagrinėjimu teisme susijusius klausimus. Teismas, nagrinėdamas baudžiamąją bylą, turi veikti taip, kad baudžiamojoje byloje būtų nustatyta objektyvi tiesa ir teisingai išspręstas asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo klausimas. Teismas privalo būti ir lygiai teisingas visiems baudžiamajame procese dalyvaujantiems asmenims (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas).

16.2. Neperžengdamas Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtų ribų, teismas, nagrinėdamas baudžiamąją bylą, yra savarankiškas per visą baudžiamąjį procesą. Teismo nepriklausomumo požiūriu tai, kad jis vadovaujasi atitinkamomis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso normomis, savaime nereiškia jo nepriklausomumo paneigimo. Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, konstitucinė teisė į teisingą teismą *inter alia* reiškia ir tai, kad teismo proceso metu turi būti laikomasi baudžiamojo proceso teisės principų ir normų (Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas).

16.3. Konstitucijoje įtvirtintos normos ir principai, *inter alia* Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta asmens teisė, kad jo bylą viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas teismas, teisinės valstybės, teisingumo principai, suponuoja tokį teismo, kaip teisingumą vykdančios institucijos, modelį, kad teismas negali būti suprantamas kaip „pasyvus“ bylų proceso stebėtojas ir kad teisingumo vykdymas negali priklausyti tik nuo to, kokia medžiaga teismui yra pateikta. Teismas, siekdamas objektyviai, išsamiai ištirti visas bylos aplinkybes ir nustatyti joje tiesą, turi įgaliojimus pats atlikti proceso veiksmus arba pavesti atitinkamus veiksmus atlikti tam tikroms institucijoms (pareigūnams), *inter alia* prokurorams (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas); atlikdamas proceso veiksmus teismas turi būti nešališkas ir veikti taip, kad nesudarytų prielaidų manyti, jog jis yra šališkas ar priklausomas.

17. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę ir administracinę atsakomybę, turi daug bendrybių, nors kartu galima įžvelgti ir svarbių skirtumų.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad jei tam tikros įstatymuose nustatytos

sankcijos savo dydžiu (griežtumu) prilygsta kriminalinėms bausmėms, nesvarbu, kokiai teisinės atsakomybės rūšiai (baudžiamajai, administracinei, drausminei ar kitokiai) šios sankcijos būtų priskirtos, ir nesvarbu, kaip atitinkamos sankcijos būtų vadinamos įstatymuose, įstatymuose būtinai turi būti nustatytos tokios procesinės garantijos asmenims, traukiamiems teisinėn atsakomybėn pagal atitinkamus įstatymus, kokios kyla iš Konstitucijos, *inter alia* iš jos 31 straipsnio. Šiame kontekste pabrėžtina, kad Konstitucijos 31 straipsnio nuostatos negali būti aiškinamos kaip skirtos tik asmenims, traukiamiems baudžiamojon atsakomybėn (Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas).

Nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje konstatuotina, kad šiame nutarime išdėstyti iš Konstitucijos normų ir principų baudžiamųjų bylų nagrinėjimui teisme kylantys reikalavimai *mutatis mutandis* taikytini ir teisme nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas.

18. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, kaip teisės aiškinimo šaltinis, yra svarbi ir Lietuvos teisės aiškinimui bei taikymui. Europos Žmogaus Teisių Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad, atsižvelgiant į teisės pažeidimo prigimtį (pobūdį), sankcijos už padarytą teisės pažeidimą griežtumą, administraciniai teisės pažeidimai savo esme yra prilyginami nusikalstamoms veikoms, o tai lemia visų Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje nustatytų garantijų taikymą (*Engel and others v. the Netherlands*, judgement of 8 June 1976, Series A no. 22; *Öztürk v. Germany*, judgement of 21 February 1984, Series A no. 73; *Escoubet v. Belgium*, judgement [GC], no. 26780/95, ECHR 1999-VII; *Ezeh and Connors v. United Kingdom* [GC], no. 39665/98, 40086/98, ECHR 2003-X; *Gurepka v. Ukraine*, no. 61406/00 ir kt.).

19. Kaip minėta, nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje prašoma ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja ATPK 256 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad įrodymus taip pat renka, prireikus ekspertą ar specialistą skiria rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai) kaip administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjantys organai (pareigūnai).

Teismas (teisėjas), nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, privalo objektyviai ir nešališkai ištirti, patikrinti bei įvertinti byloje esančius administracinio teisės pažeidimo padarymo duomenis (įrodymus) ir priimti teisingą sprendimą dėl asmens, kaltinamo padarius šį pažeidimą, kaltumo. Pažymėtina, kad galimos tokios situacijos, kai nagrinėjant bylą teisme paaiškėja aplinkybės, svarbios priimant teisingą sprendimą, tačiau nenustatytos administracinio teisės pažeidimo protokolą surašiusio asmens, arba kai pateiktos teismui medžiagos neužtenka teisingam sprendimui priimti. Tokiu atveju, kaip minėta šiame nutarime, teismas (teisėjas), siekdamas objektyviai, išsamiai ištirti visas bylos aplinkybes ir nustatyti joje tiesą, turi įgaliojimus pats atlikti reikiamus proceso veiksmus, nes teisingumo vykdymas negali priklausyti tik nuo to,

kokia bylos medžiaga teismui yra pateikta. Minėta ir tai, kad atlikdamas proceso veiksmus teismas turi veikti taip, kad nesudarytų prielaidų manyti, jog jis yra šališkas ar priklausomas.

20. Pažymėtina, kad teismo (teisėjo) įgaliojimai rinkti įrodymus nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą jokių būdu nereiškia, jog asmenys, surašantys administracinio teisės pažeidimo protokolą, yra atleidžiami nuo pareigos rinkti įrodymus. Iš ATPK 256 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) kylantys teismo (teisėjo) įgaliojimai rinkti įrodymus negali būti interpretuojami kaip reiškiantys, kad administracinio teisės pažeidimo protokolą surašantys asmenys (pareigūnai) gali teismui (ar kitam administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjančiam organui (pareigūnui)) pateikti ne visą, neišsamią ar kitaip nekokybiškai parengtą, administracinio teisės pažeidimo bylos medžiagą. ATPK įtvirtintas teisinis reguliavimas, *inter alia* ATPK 248 straipsnis, įpareigoja administracinio teisės pažeidimo protokolą surašančius asmenis „laiku, visapusiškai, pilnutinai ir objektyviai išaiškinti kiekvienos bylos aplinkybes“.

21. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal ATPK 256 straipsnio 3 dalyje (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą yra nustatyti panašūs įgaliojimai rinkti įrodymus tiek asmenims, turintiems teisę surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, tiek administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjantiems organams (pareigūnams), *inter alia* rajonų (miestų) apylinkių teismams (apylinkių teismų teisėjams). Toks teisinis reguliavimas, kai panašūs įgaliojimai rinkti įrodymus nustatyti ir vykdomąją valdžią įgyvendinančioms institucijoms (pareigūnams), ir teismams, vykdančioms teisingumą, teisės požiūriu yra nekorektiškas, teisiškai ydingas, tačiau vien tai savaime nėra pagrindas pripažinti ATPK 256 straipsnio 3 dalį (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) prieštaraujančia Konstitucijai.

22. Taigi konstatuotina, kad šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamu ATPK 256 straipsnio 3 dalyje (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu nėra nukrypstama nuo Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje, 109 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų reikalavimų.

23. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad ATPK 256 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad įrodymus taip pat renka, prireikus ekspertą ar specialistą skiria rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai) kaip administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjantys organai (pareigūnai), neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 2 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso

256 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija; Žin., 2000, Nr. 85-2570) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad įrodymus taip pat renka, prireikus ekspertą ar specialistą skiria rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai) kaip administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjantys organai (pareigūnai), neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Ramutė Ruškytė

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis